

**Język bohaterów *Szyfowych prac*
Stefana Żeromskiego.
Zapóżyczenia w języku polskim**

Renata Flis
Szymon Domański

**Scenariusz interdyscyplinarnego
projektu edukacyjnego do języka rosyjskiego
dla II etapu edukacyjnego (klasy IV–VIII szkoły podstawowej)**

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Beata Luc
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

1. Temat projektu

Język bohaterów *Szyzofowych prac* Stefana Żeromskiego. Zapożyczenia w języku polskim

2. Osoby prowadzące projekt

2.1. Koordynatorzy

Koordynatorami projektu są nauczyciele języka polskiego i języka rosyjskiego.

2.2. Pozostali

Nauczyciele: geografii, historii, drugiego języka obcego, informatyki, plastyki, wiedzy o społeczeństwie.

3. Ramy czasowe

3.1. Początek projektu

Około 13 października (Międzynarodowy Dzień Prostej Języka).

Na rozwój języka polskiego w różnych okresach historycznych wpływ miały obce języki (zwłaszcza w czasach zaborów), głównie państw sąsiadujących (zaborczych) – Rosji i Niemiec.

3.2. Zakończenie projektu

Około 21 lutego (Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego).

Poszczególne grupy projektowe powinny mieć odpowiednią ilość czasu na wykonanie swoich zadań, dlatego projekt przeznaczony jest do realizacji w pierwszym semestrze nauki na II etapie edukacyjnym.

4. Cele projektu

4.1. Cele ogólne

Język odzwierciedla rzeczywistość i nazywa jej elementy, a także pozwala je porządkować, hierarchizować i zespałać. Musi również nadążać za nieustannie zmieniającym się światem.

Nie ma chyba dziś języka wolnego od zapożyczeń. Jednak niektóre systemy, np. angielski, charakteryzuje duża liczba pożyczek wyrazowych, a w innych językach zapożyczeń jest mało, np. w islandzkim i francuskim (polszczyzna zajmuje wśród nich miejsce pośrednie). Przenikanie się kultur i języków we współczesnym świecie to proces nieunikniony i będzie się wzmacniać. Dlatego ważne jest, aby dobrze rozumieć, jak funkcjonują w języku wyrazy zapożyczone.

Uczniowie już od VII klasy poznają dwa języki obce nowożytne, co znacznie ułatwi nam wyjaśnienie zjawiska przenikania się kultur i języków. Stąd też pomysł na projekt interdyscyplinarny, w którym zostanie wykorzystana wiedza z innych przedmiotów, np. historii, geografii, informatyki i, co najważniejsze, języka polskiego.

Proponowane w projekcie działania, poszukiwanie rozwiązań i odpowiedzi na pojawiające się pytania, w naturalny sposób zaangażują uczniów w proces budowania nowej wiedzy i kompetencji, a zdobyte umiejętności staną się inspiracją do dalszego rozwoju.

Motywy przewodnim projektu jest powieść Stefana Żeromskiego *Szyfowe prace*, w której autor nie tylko dokumentuje rzeczywistość polskich uczniów w rosyjskim zaborze, ale także przypomina „mowę szkoły”.

Powieściowy świat, choć zupełnie inny od ich własnego, jest współczesnym uczniom bardzo bliski. Żeromski ukazuje walkę o język ojczysty – język polski. A czy współczesna polszczyzna jest wolna od rusycyzmów i innych zapożyczeń? Czy zapożyczenia wzbogacają rodzimy język, czy też stanowią dla niego zagrożenie? To kwestia, którą warto przedyskutować z młodymi ludźmi.

Głównym celem projektu jest pokazanie uczniom, że w języku polskim funkcjonują zapożyczenia z rosyjskiego. Wskazanie podobieństw między językami może być dla uczestników projektu dobrą motywacją do nauki rosyjskiego. Uczniowie odkrywają, jak wiele słów zapożyczonych z języka naszych wschodnich sąsiadów jest im doskonale znanych.

4.2. Cele szczegółowe

Cele szczegółowe projektu interdyscyplinarnego *Język bohaterów Szyfowych prac Stefana Żeromskiego. Zapozyczenia w języku polskim* można podzielić na trzy grupy: cele poznawcze, kształcące i wychowawcze.

4.2.1. Cele poznawcze

Cele poznawcze projektu dotyczą sfery językowej i odnoszą się głównie do powieści Stefana Żeromskiego *Szyfowe prace*. W trakcie realizacji projektu uczeń:

- poznaje słownictwo rosyjskie związane z działem tematycznym „szkoła” w kontekście powieści *Szyfowe prace* Stefana Żeromskiego;
- opisuje w języku rosyjskim wybranego bohatera powieści Żeromskiego, zwracając szczególną uwagę na wygląd zewnętrzny i cechy charakteru postaci;
- przekłada tekst z języka polskiego na język rosyjski (np. dialogi między bohaterami powieści);
- poznaje sylwetkę Stefana Żeromskiego i jego dzieło – powieść *Szyfowe prace*;
- potrafi odszukać wyrazy pochodzące z języka rosyjskiego i zna ich oryginalne brzmienie;
- rozumie znaczenie terminów „zapożyczenie”, „rusycyzm”;
- poznaje okoliczności historyczne powstawania zapożyczeń;
- posługuje się programami komputerowymi przeznaczonymi do segregowania danych i tworzenia prezentacji multimedialnej.

4.2.2. Cele kształcące

Dzięki udziałowi w projekcie interdyscyplinarnym uczeń rozwija znane lub poznaje nowe metody pracy oraz kształtuje kompetencje kluczowe. W szczególności uczeń:

- zdobywa umiejętność przekładu z języka polskiego na język rosyjski pojedynczych słów, zwrotów i zdań pochodzących z powieści *Szyfowe prace*;
- doskonali umiejętność porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w języku rosyjskim;
- rozumie twórczy i sprawczy charakter działań językowych oraz znaczenie odpowiedzialności za własne zachowania językowe;

- buduje swój szacunek dla wiedzy, wyrabia pasję poznawania świata i chęć praktycznego zastosowania zdobytych umiejętności;
- rozwija umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania;
- rozwija umiejętność rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzośłowu w cytatach, przypisów i odsyłaczy, oraz szacunek dla cudzej własności intelektualnej;
- doskonali umiejętność efektywnego posługiwania się technologią informacyjną oraz zasobami internetowymi i wykorzystuje ją do prezentowania własnych zainteresowań.

4.2.3. Cele wychowawcze

Projekt interdyscyplinarny z założenia przyczynia się do kształtowania odpowiednich postaw i tzw. umiejętności miękkich. W szczególności uczeń:

- wyrabia i rozwija zdolność rozumienia utworów literackich;
- doskonali sprawność samodzielnego gromadzenia, selekcjonowania, porządkowania informacji;
- rozwija umiejętność samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozbudza zainteresowania w wybranym obszarze wiedzy;
- skutecznie współpracuje w grupie, stosując się do zasad pracy grupowej i zasad projektu, potrafi także stosować strategie pokonywania trudności i rozwiązywania ewentualnych konfliktów w grupie;
- rozwija cechy, takie jak kreatywność, innowacyjność, samodzielność, odpowiedzialność za własne czyny, rzetelność, staranność;
- doskonali umiejętności samooceny, oceniania zaangażowania i pracy innych uczniów oraz przyjmowania oceny od innych.

4.2.4. Cele szczegółowe dla uczniów

Cele szczegółowe, podzielone na cele poznawcze, kształtujące i wychowawcze, są w projekcie niezwykle złożone. Dlatego zostaną przedstawione uczniom w języku zrozumiałym dla nich:

- wyjaśniam, w jaki sposób kultura oraz inne języki wpływają na rozwój polszczyzny;
- potrafię wskazać w powieści *Szyfrowe prace* rusycyzmy w języku polskim;
- tłumaczę fragmenty powieści Żeromskiego (dialogi, w których pojawiają się rusycyzmy) na język rosyjski,
- rozpoznaję rusycyzmy i wskazuję je w tekście;
- wiem, dlaczego dawniej do polszczyzny przenikała duża liczba rosyjskich słów i dlaczego współcześnie najwięcej zapożyczeń pochodzi z języka angielskiego;
- oceniam pracę własną i innych;
- rozwijam swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- doskonalam umiejętność samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- rozwijam umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

5. Treści kształcenia

Niniejszy projekt edukacyjny ma charakter interdyscyplinarny, czyli łączy treści nauczania z różnych przedmiotów.

5.1. Język obcy nowożytny (I – rosyjski i II)

Projekt został opracowany na podstawie programu nauczania autorstwa Beaty Gawęckiej-Ajchel *На хорошем уровне*. Przeznaczono go do realizacji od klasy VII, jeśli język rosyjski jest nauczany jako pierwszy, lub od klasy VII w klasie dwujęzycznej – podstawa programowa wersja II.1, II.1.DJ, II.2.DJ. Podczas projektu uczniowie będą analizować nie tylko rusycyzmy, ale i zapożyczenia z drugiego języka nauczanego od klasy VII. Treści kształcenia przedstawione poniżej są wspólne dla języka rosyjskiego nauczanego jako pierwszy lub w klasie dwujęzycznej oraz drugiego języka obcego. Zadaniem nauczyciela jest odpowiednie dostosowanie poziomu trudności do umiejętności językowych uczniów. Zapożyczenia w języku polskim mogą dotyczyć różnych dziedzin życia, dlatego trudno wymienić wszystkie treści kształcenia, z którymi związany jest niniejszy projekt. Z pewnością będą się one odnosiły do codzienności, więc będą związane z następującymi działaniami tematycznymi podstawy programowej:

- człowiek (cechy charakteru, wygląd, ubiór),
- szkoła (wyposażenie szkoły, nazwy przedmiotów szkolnych, dialogi prowadzone między uczniami),
- życie prywatne (zainteresowania, formy spędzania czasu wolnego).

W trakcie realizacji projektu na lekcjach języka rosyjskiego uczeń będzie wykazywał się umiejętnościami związanymi z rozumieniem wykorzystywanych wyrazów, pojęć, związków frazeologicznych. Analizując tekst *Szyfowych prac* S. Żeromskiego, będzie dokonywał przekładu na język rosyjski fragmentów wypowiedzi, zdań, zwrotów, związków frazeologicznych itp. Przetłumaczy także na język polski kwestie z filmu *Szyfowe prace* wypowiedziane po rosyjsku.

5.2. Język polski

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju;
- określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty;
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.

II. Kształcenie językowe. Uczeń:

- rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone;
- zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne.

III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

- gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi.

W ramach projektu uczniowie będą analizować lekturę obowiązkową *Szyfowe prace* Stefana Żeromskiego.

5.3. Geografia

Kształtowanie postaw:

- przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku, zrozumienia, akceptacji i poszanowania innych kultur przy jednoczesnym zachowaniu poczucia wartości dziedzictwa kulturowego własnego narodu i własnej tożsamości;
- analizowanie map pod kątem różnicy w gęstości linii kolejowych oraz strukturze gospodarstw rolnych,
- zmiana granic na przestrzeni dziejów, w tym powierzchni, składu etnicznego itp.

5.4. Historia

Projekt interdyscyplinarny *Język bohaterów Szyfowych prac Stefana Żeromskiego. Zapożyczenia w języku polskim* jest mocno związany z historią Polski, a konkretnie z okresem zaborów i polityką społeczną zaborców. Dlatego podczas jego realizacji nie można pominąć korelacji z tym przedmiotem.

Uczeń potrafi:

- przedstawić formy represji zaborców wobec społeczeństwa polskiego (rusyfikacja, germanizacja), zwłaszcza po upadku powstania styczniowego.

Okres ten, zgodnie z podstawą programową i programami nauczania, omawiany jest na lekcjach historii w klasie VII szkoły podstawowej. W tym samym czasie na lekcjach języka polskiego omawia się powieść Stefana Żeromskiego *Szyfowe prace*, która należy do kanonu lektur obowiązkowych.

5.5. Informatyka

Realizując jeden z etapów projektu, uczeń:

- wykonuje prezentację multimedialną dotyczącą życia i twórczości Stefana Żeromskiego oraz przybliżającą sytuację polityczną w kraju w XIX wieku (czas wydarzeń w książce). Zgodnie z programem nauczania zagadnienie tworzenia prezentacji multimedialnej z wykorzystaniem tekstu, grafiki, animacji, dźwięku i filmu omawiane jest w klasie VII i kontynuowane w klasie VIII;
- doskonalą umiejętność wykorzystywania sieci internetowej w celu wyszukiwania potrzebnych informacji i zasobów edukacyjnych, nawigując między stronami.

W trakcie realizacji projektu nauczyciele wymienionych przedmiotów powinni ściśle ze sobą współpracować i ustalić kolejność realizowania poszczególnych etapów projektu związanych z ich przedmiotami.

6. Charakterystyka odbiorców

6.1. Typ szkoły

szkoła podstawowa

6.2. Wiek uczniów

13–15 lat

6.3. Klasa

Ze względu na tematykę projektu rekomenduje się jego realizację w klasach VII i VIII.

6.4. Zróżnicowanie potrzeb i umiejętności

Projekt interdyscyplinarny jest na tyle zróżnicowany i rozbudowany, że każdy z uczestników znajdzie w nim coś dla siebie. Po zakończeniu wspólnej pracy uczniowie będą potrafili odróżnić zapożyczenia od wyrazów rodzimych, wskazać źródła zapożyczeń i zebrać argumenty do dyskusji na temat ich znaczenia w rozwoju języka.

W niniejszym projekcie przewiduje się zadania o różnym poziomie trudności, aby wszystkie zaangażowane osoby mogły w nim aktywnie uczestniczyć i mieć poczucie sprawczości na każdym etapie działań. Poza tym uczniowie, pracując w zespołach projektowych, będą mieli okazję wymienić się swoimi spostrzeżeniami. Dzięki temu kształtowana będzie autonomia uczniów i ich różne kompetencje kluczowe. Nauczyciel powinien pamiętać, aby uwzględniać podczas realizacji projektu potrzeby osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE). Należy zatem stosować się do zaleceń zawartych w opiniach i orzeczeniach wystawianych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Istotne jest, aby nauczyciel wziął pod uwagę możliwości i potrzeby uczniów ze SPE także podczas dokonywania oceny działań uczniowskich. Osoby ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się nie powinny być oceniane za poprawność ortograficzną tworzonych tekstów, a jedynie za komunikatywność. Należy docenić ich wkład i zaangażowanie w realizację projektu.

6.5. Inne cechy odbiorców

Projekt *Język bohaterów Syzyfowych prac Stefana Żeromskiego. Zapożyczenia w języku polskim* jest rozbudowany, dlatego mogą w nim wziąć udział uczniowie przygotowujący się do konkursów przedmiotowych oraz ci, którzy chcieliby poszerzyć swoją wiedzę z różnych dziedzin. Poza tym uczestnictwo we wspólnych działaniach pozwoli wesprzeć uczniów w rozwoju tak istotnych kompetencji, jak kreatywność, otwartość, myślenie krytyczne i analityczne, innowacyjność, empatia oraz umiejętność pracy projektowej i współpracy. Dlatego niniejszy projekt jest skierowany również do uczniów, dla których tradycyjne metody nauki są przeszkodą w otwarciu się i wykazaniu wiedzy.

7. Formy i metody realizacji projektu

7.1. Formy pracy

Uczniowie będą pracować w grupach, które wybiorą, kierując się swoimi zainteresowaniami i zdolnościami. Zespoły projektowe będą spotykały się w regularnych odstępach czasu, po zakończeniu poszczególnych etapów projektu, celem zaprezentowania pozostałym swoich postępów, dokonania oceny, wyboru rozwiązań,

omówienia dalszych kroków. W ramach projektu uczniowie mogą konsultować się grupowo lub indywidualnie z nauczycielami opiekunami.

7.2. Metody pracy – realizacja celów poznawczych

Realizacja wymienionych wyżej celów poznawczych będzie odbywała się z wykorzystaniem następujących metod pracy:

- **Metoda projektu** kształtuje wiele umiejętności i integruje wiedzę z różnych przedmiotów. Istotą projektu jest samodzielna praca uczniów prowadząca do realizacji określonego przedsięwzięcia zgodnie z wcześniej przyjętymi założeniami. Efektywność metody projektu polega na rozwijaniu samodzielności, współpracy, kreatywnego myślenia, umiejętności samooceny i wypowiedzania się na temat swojej pracy. Uczniowie samodzielnie podejmują decyzje, rozwiązują problemy, komunikują się, dyskutują, wspólnie szukają rozwiązań i rozwijają poczucie odpowiedzialności.
- **Metoda asymilacji wiedzy** (pogadanka, dyskusja, praca z książką, wykład). Polega na właściwym prezentowaniu wiedzy przez osobę nauczającą, aby jak najskuteczniej zainteresować i zaangażować uczniów. Dzięki zastosowaniu tej metody uczestnicy projektu poznają życie i twórczość Stefana Żeromskiego oraz zapoznają się z treścią powieści *Szyfowe prace*.
- **Metoda heurystyczna** należy do metod poszukujących. Polega na naprowadzaniu uczniów na drogę do samodzielnego formułowania wniosków oraz rozwiązywania problemów. W metodzie tej kluczowe naprowadzające pytania stawia nauczyciel.
- **Giełda pomysłów (burza mózgów)** polega na zespołowym kreowaniu pomysłów rozwiązania zadania. Istotne jest, aby zespół wynalazł jak najwięcej pomysłów nowych, niekiedy zaskakujących, co stwarza atmosferę swobody i współzawodnictwa. Dopiero po zebraniu wszystkich pomysłów poddaje się je ocenie zespołu. Ocena obejmuje podstawowe procesy rozwiązywania problemu.
- **Metoda stacji edukacyjnych** ma wiele zalet. Największą z nich jest pobudzanie aktywności wszystkich uczniów przez cały czas trwania pracy. Rola nauczyciela jest zminimalizowana. Metoda ta daje uczniom poczucie przynależności do grupy, możliwość wykazania się inicjatywą i odniesienia sukcesu. W małej grupie odnajdują się nawet ci uczniowie, którzy nie osiągają najlepszych wyników w nauce, a dzięki kolegom czują się pewniej. Uczniowie, pracując w grupach, zdobywają umiejętności współdziałania z innymi i respektowania przyjętych zasad, rozwijają umiejętność komunikowania się. Ogromne znaczenie ma także wartość integracyjna oraz zabawowy charakter tego sposobu uczenia się. Przygotowane pomoce dydaktyczne uaktywniają wiele kanałów przyswajania wiedzy przez uczniów. Ćwiczone są różne sprawności: rozumienia tekstu czytanego i słuchanego, pisanie i mówienie.

7.3. Metody pracy – realizacja celów kształcących

Cele kształcące zostaną zrealizowane przy wykorzystaniu następujących metod:

- **Metody ćwiczebne** mają na celu usprawnienie uczniów do udziału w realnych zadaniach wytwórczych. Ich podstawę stanowi ćwiczenie, czyli wielokrotne wykonywanie jakiejś czynności dla nabycia wprawy i uzyskania coraz wyższej sprawności w działaniach umysłowych i praktycznych. Nie można go jednak utożsamiać z samym powtarzaniem czynności, którą mamy opanować. Metody ćwiczebne sprowadzają się do kształtowania umiejętności i nawyków niezbędnych przy wykonywaniu różnych zadań.

- **Metody samodzielnego dochodzenia do wiedzy** oparte są na aktywności uczniów podczas rozwiązywania problemów, sprzyjają odkrywaniu nowych wiadomości i stosowaniu ich w praktyce. Umożliwiają funkcjonowanie wiedzy biernej, przekształcając ją w wiedzę czynną.
- **Gry dydaktyczne** to metoda o wielu odmianach. Ich wspólną cechą stanowi obecność pierwiastka zabawy oraz konieczność stosowania się do sprecyzowanych reguł. Należy ustalić punktację lub sposób nagradzania za wykonanie zadania. Wszyscy uczestnicy gry mają równe szanse.
- **Metoda przekładu** polega na przekładzie symultanicznym języka mówionego (na bieżąco, jednoczesne słuchanie i tłumaczenie) oraz przekładzie konsekwentnym (wysłuchanie fragmentu wypowiedzi i przetłumaczenie go).

7.4. Metody pracy – realizacja celów wychowawczych

Kwestie wychowania zajmują znaczące miejsce w realizacji całokształtu procesu wychowawczego. Ze względu na metody oddziaływań indywidualnych można wyróżnić: metodę modelowania, metodę zadaniową, metodę perswazyjną, metodę nagradzania.

- **Metodę modelowania** nazywa się też metodą działania własnym przykładem lub metodą dawania dobrego przykładu. Przy jej użyciu można efektywnie wpływać na rozwijanie i pogłębianie zachowań czy postaw społecznie i moralnie pożądanych. Metoda modelowania zawdzięcza swą skuteczność zwłaszcza bezpośredniości i naturalności.
- **Metoda zadaniowa** polega na powierzaniu dzieciom i młodzieży konkretnych zadań, których wykonywanie – jak się zakłada – prowadzi zwrótnie do konstruktywnych zmian ich zachowań i postaw pożądanych z wychowawczego punktu widzenia, a także do wzbogacania wiedzy i doświadczeń uczniów w określonej dziedzinie działalności.
- **Metoda perswazji** wiąże się głównie z wskazywaniem uczniom obowiązków i powinności, jakie mają wobec społeczeństwa, innych ludzi i samych siebie, oraz na przypominaniu przysługujących im praw. Stanowi więc sposób oddziaływania na świadomość obywatelską młodych ludzi. W wychowaniu metoda ta ma na celu szczególnie przybliżenie i wyjaśnienie różnego rodzaju wartości i norm.
- **Metoda nagradzania** polega na promowaniu zachowań pożądanych z wychowawczego punktu widzenia poprzez udzielanie pochwał lub przyznawanie nagród. Pochwał udziela się w formie ustnej lub pisemnej, a także używając wymownego gestu, np. poprzez skinienie głową, przyjazne spojrzenie czy uśmiech wyrażający akceptację dla określonego zachowania.

8. Sposób realizacji projektu edukacyjnego

8.1. Zainicjowanie projektu

Rozpoczęcie projektu zaplanowano na około 13 października (Międzynarodowy Dzień Prostego Języka). Grupa nauczycieli poszczególnych przedmiotów powinna się spotkać, by omówić sposoby zachęcenia uczniów do wzięcia udziału w projekcie oraz zaplanować jego kolejne etapy. W pierwszym tygodniu można zamieścić w szkole hasła lub plakaty promujące twórczość Stefana Żeromskiego, akcentujące znaczenie *Szyfowych prac*. W kolejnych tygodniach nauczyciele przedmiotów oraz wychowawcy przedstawiają założenia projektu zainteresowanym uczniom.

Następnie nauczyciele zapoznają uczniów z metodami pracy projektowej oraz zachęcają ich do udziału we wspólnych działaniach, wzbudzając zainteresowanie tematem. Określają także sposoby realizacji projektu i prezentują kryteria oceny.

Uczniowie zapoznają się z przykładami projektów, jeśli są dostępne w szkole.

8.2. Spisanie regulaminu/kontraktu

Kontrakt to umowa spisana pomiędzy nauczycielem a uczniami jako zobowiązanie dla obu stron. Powinien zawierać elementy wymienione w poniższym przykładowym kontrakcie:

- Projekt: Język bohaterów *Szyfowych prac* Stefana Żeromskiego. Zapożyczenia z języka rosyjskiego
- Podczas udziału w projekcie będziesz:
 - wyszukiwać zapożyczenia z języka rosyjskiego w powieści Stefana Żeromskiego *Szyfowe prace*,
 - tłumaczyć dialogi pomiędzy bohaterami powieści z języka rosyjskiego na polski i z języka polskiego na rosyjski,
 - rozumieć kontekst historyczny, w którym powstała powieść.
- Realizatorzy: uczniowie klasy VIIIc.
- Czas realizacji: 4 miesiące.
- Forma prezentacji wyników: np. inscenizacja na podstawie powieści Żeromskiego (wybór formy prezentacji należy do uczniów).
- Zadania dla poszczególnych zespołów (wymienione tylko przykładowe, zgodnie z ideą projektu wybór zagadnień do omówienia w projekcie należy skonsultować z uczniami):
 - A. Czym są zapożyczenia, skąd się biorą i jaką pełnią funkcję?
 - B. Rusycyzmy w języku polskim – skąd się wzięły? Przykłady.
 - C. Zapożyczenia z innych języków – jaki język dominuje i dlaczego?
 - D. Stefan Żeromski – sylwetka pisarza.
 - E. *Szyfowe prace* – rusycyzmy w powieści.
 - E. Wybrane dialogi w powieści – przekład na język rosyjski.
 - F. Dialogi z filmu po rosyjsku – przekład na język polski.
 - H. Finał projektu – inscenizacja, wystawa prac, plakatów o rusycyzmach itp.
- Źródła informacji: internet, słowniki, materiały audiowizualne (film w reżyserii Pawła Komorowskiego z 2000 roku – patrz materiały pomocnicze), tekst powieści.
- Terminy konsultacji z nauczycielem: poniedziałki i środy od godziny 13:30 do 15:00.
- Sprawozdania z pracy każdego zespołu: wykonuje je sekretarz grupy, a podpisują pozostali członkowie grupy (sprawozdanie będzie narzędziem do monitorowania pracy zespołów, powinno zawierać informacje na temat funkcji każdego członka zespołu, wykonanych zadań i ewentualnie działań, których nie udało się wykonać lub które należy poprawić).
- Kryteria oceny:
 - realizacja poszczególnych etapów
 - poziom osiągnięcia celów
 - zaangażowanie
 - organizacja pracy
 - terminowość wykonywania zadań
 - sposób prezentacji i estetyka wykonania zadań

8.3. Wybór tematu do opracowania w ramach projektu

Ze względu na wielość tematów, które można poruszyć w projekcie, nauczyciele biorący w nim udział zaprezentują swoje działania metodą stacji edukacyjnej. Ważne jest, by uczniowie dokładnie poznali zaplanowane zadania oraz materiały i źródła wiedzy przydatne podczas ich wykonywania.

Rolą nauczycieli będzie wzbudzenie zainteresowania problematyką projektu, a także udzielenie uczniom pomocy przy wyborze tematu dla grupy.

8.4. Podział na grupy

Uczniowie wstępnie zapoznają się z założeniami projektu. Wybierają tematy dla zespołów. Rolą nauczyciela jest sformułowanie takich tematów, by wszyscy uczniowie znaleźli dla siebie miejsce w projekcie.

Następnie, np. za pomocą metody perswazji (opisana w punkcie 7.4), dokonujemy doboru uczniów do zespołów zadaniowych (co najmniej trzy, cztery zespoły 5–7-osobowe).

Ważne jest, aby uczniowie mieli świadomość, że w grupach powinny się znaleźć osoby o różnych zainteresowaniach i predyspozycjach, także uczniowie ze SPE. Gdy zespoły są już dobrane, uczniowie opracowują szczegółowe zadania do realizacji w swojej części projektu. Każdy członek grupy powinien mieć wpływ na efekt końcowy wspólnej pracy.

8.5. Sformułowanie ogólnych oraz szczegółowych celów projektu

Opracowując cele, warto odwołać się do metody heurystycznej opisanej w poprzednim punkcie. Zadajemy uczniom pytania i naprowadzamy ich na cele szczegółowe, np. *Czy wiecie czym są zapożyczenia w języku? Jakich zapożyczeń jest najwięcej? Czy na pewno do języka przenika najwięcej anglicyzmów?*. Można także określić cel ogólny, strategiczny, który jest wspólny dla wszystkich grup. Cele powinny podlegać stałej weryfikacji. Jest to bardzo ważny etap w metodzie projektów, ponieważ uczniowie dowiedzą się, jakie umiejętności zdobędą i w jaki sposób je wykorzystają. Cele projektu opracowują wspólnie nauczyciele i uczniowie. Muszą być one realne, możliwe do realizacji.

8.6. Przygotowanie harmonogramu pracy i podział zadań

Nauczyciele pracują z uczniami w grupach w ramach wybranych zadań. Opracowują harmonogram prac, biorąc pod uwagę czas trwania projektu, ustalają także terminy prezentacji wyników prac. Zespoły otrzymują swoje zadania, przy czym nauczyciele powinni uwzględnić możliwości psychofizyczne uczniów, ich indywidualne potrzeby oraz dostęp do sprzętu. Niektóre z działań będą wykonywane w podgrupach (spotkania co tydzień lub dwa), lecz zostanie też opracowany harmonogram spotkań całej grupy (raz w miesiącu). Nauczyciele pomagają uczniom w podziale zadań. Zespoły przygotowują opis poszczególnych zadań i planują terminy ich realizacji. Ustalają osoby odpowiedzialne za poszczególne zadania.

8.7. Dobór literatury i poszukiwanie źródeł wiedzy

Grupy zapoznają się z zasobami biblioteki oraz możliwościami poszukiwania wiedzy w szkole – komputery w bibliotece, tablety, dostęp do internetu itp. Nauczyciele udzielą uczniom wskazówek do korzystania z różnych materiałów, np. encyklopedii,

wyszukiwarek internetowych, stron, na których można znaleźć informacje itp.; można przygotować gotowy katalog zasobów. Warto podać uczniom link do filmu *Szyfowe prace* na TVP VOD (link w materiałach pomocniczych).

8.8. Realizacja projektu

Uczniowie, realizując projekt, pracują w zespołach projektowych zajmujących się wybranymi przez siebie zadaniami. W przypadku bardziej ambitnej grupy uczniów poszczególne zespoły mogą zajmować się wszystkimi zadaniami. Efekt końcowy każdy zespół zaprezentuje indywidualnie na wybrany przez siebie sposób. Przykładowe zadania do realizacji w zespołach:

- A. Czym są zapożyczenia, skąd się biorą i jaką pełnią funkcję?
- B. Rusyczymy w języku polskim – skąd się wzięły? Przykłady.
- C. Zapożyczenia z innych języków – których jest najwięcej i dlaczego?
- D. Stefan Żeromski – sylwetka pisarza.
- E. *Szyfowe prace* – rusyczymy w powieści.
- F. Wybrane dialogi w powieści – przekład na język rosyjski.
- G. Dialogi z filmu po rosyjsku – przekład na język polski.
- H. Finał projektu – inscenizacja, wystawa prac, plakatów o rusycyzmach itp.

Realizacja projektu przebiega zgodnie z ustalonym harmonogramem. Samodzielna praca uczniów polega na:

- zbieraniu i analizowaniu informacji z różnych źródeł,
- wykorzystaniu zdobytej wiedzy,
- rejestrowaniu i dokumentowaniu efektów działań.

Gromadząc informacje, uczestnicy projektu mogą posłużyć się mapami myśli, np. dzieląc zapożyczenia na kategorie ze względu na pochodzenie lub funkcję, jaką pełnią w języku. Należy pamiętać, że w projekcie najbardziej istotne są zapożyczenia z języka rosyjskiego, a uczniowie będą starali się wybrać z *Szyfowych prac* te, które na stałe trafiły do języka bohaterów powieści. Uczniowie dokonają także przekładu – w przypadku filmu będzie to przekład języka mówionego, istotne jest więc zapoznanie ich z metodą przekładu symultanicznego i konsekwentnego. Wybór metody zależy od preferencji uczniów.

8.9. Prezentacja wyników

Etap prezentacji wyników zamyka realizację projektu. Finał powinien nastąpić w okolicach 21 lutego. Należy ściśle określić czas wystąpienia dla każdego zespołu. Formy prezentacji mogą być różnorodne, np. wystawa prac, odczyt, inscenizacja, folder, twórczość literacka, pokaz filmu wideo. Każdy uczestnik danej grupy powinien wziąć udział w prezentacji wyników swojego zespołu. Warto zadbać o to, by podczas wystąpienia uczniowie wykorzystali lokalną infrastrukturę szkoły, zarówno wybierając miejsce prezentacji, np. hol, aula itp., jak i poprzez zaproszenie przedstawicieli społeczności szkolnej – rodziców, władze lokalne etc.

8.10. Ewaluacja

Ewaluacja to ostatni etap projektu, podczas którego uczestnicy zostaną ocenieni z uwzględnieniem ich indywidualnych możliwości psychofizycznych, potrzeb oraz

zaangażowania w realizację projektu. Oceny dokonuje nauczyciel zgodnie z wcześniej przyjętymi kryteriami. Uczniowie zostaną poproszeni o dokonanie samooceny oraz oceny koleżeńskiej. Warto ich także zachęcić do podzielenia się osobistymi refleksjami na temat pracy w ramach projektu: co im się podobało, co wydało się niepotrzebne, co chcieliby zmienić lub poprawić. Ewaluacja odbędzie się na lekcji języka rosyjskiego. Na tym etapie nauczyciel udzieli uczniom informacji zwrotnej – doceni kreatywność uczniów, ich zaangażowanie, wysiłek, dokona korekty usterek, udzieli uczniom wskazówek do pracy nad podobnymi zadaniami w przyszłości.

9. Regulamin/kontrakt

Kontrakt podpisany przez uczniów będzie zawierał następujące informacje:

- Tytuł projektu;
- Cele ogólne;
- Cele operacyjne:
 - poznawcze,
 - kształtujące,
 - wychowawcze;
- Uczestnicy projektu – klasa, nazwiska członków poszczególnych grup, nauczyciele opiekunowie;
- Koordynator projektu;
- Opiekunowie poszczególnych etapów projektu;
- Czas realizacji;
- Kalendarz prac uwzględniający:
 - terminy spotkań całej grupy projektowej,
 - terminy spotkań podgrup;
- Przydział zadań wraz z terminami ich wykonania;
- Kryteria oceny;
- Realizacja poszczególnych etapów;
- Poziom osiągnięcia celów;
- Zaangażowanie;
- Organizacja pracy;
- Terminowość wykonywania zadań;
- Sposób prezentacji i estetyka wykonania zadań.
- Podpisy osób akceptujących treść kontraktu (uczniów i nauczycieli).

10. Ocenianie

Projekt będzie oceniany zgodnie z powyższymi kryteriami, w skali od 1–10, według zasad oceniania kształtującego. Każde kryterium powinno być opatrzone komentarzem nauczyciela – co się udało, a co nie, które elementy wymagają dalszej pracy. Punkty zostaną zliczone, a oceny wpisane do dziennika z przedmiotów włączonych do projektu. Jeśli w szkole przyjęto system stopniowy, praca nad projektem powinna uzyskać ocenę od dobrej wzwyż, najwyższej wagi. W przypadku oceniania punktowego warto przyjąć możliwość wpisania do licznika dodatkowych punktów, np. uczeń zdobył 43/60 punktów + 5/0 punktów. Waga oceny lub dodatkowe punkty wpisane do licznika wpłyną pozytywnie na kształtowanie postawy pozytywnej samooceny uczniów, zwłaszcza w przypadku uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Przykładowe zdania:

- Temat projektu był ciekawy i inspirujący.
- Przydział zadań w grupie był adekwatny do moich zainteresowań.
- Dobrze oceniam swój wkład pracy w grupie, co najmniej 8 na 10 punktów.
- W trakcie realizacji projektu nie pojawiły się większe trudności, a nawet jeśli, to szybko udało mi się je rozwiązać.
- Podczas projektu korzystałem z wielu różnych źródeł informacji: internet, literatura, filmy edukacyjne, pomoc nauczycieli i innych osób dorosłych.
- Projekt spełnił moje oczekiwania.
- Odpowiada mi taka forma zdobywania wiedzy.

12. Materiały pomocnicze

W realizacji projektu pomocne będą następujące materiały:

- Żeromski S., 2000, *Szyfowe prace*, Kraków: Wydawnictwo Greg.
- filmy edukacyjne dostępne w internecie:
 - [O Stefanie Żeromskim](#) (dostęp 28.02.2022);
 - [Stefan Żeromski](#) (dostęp 28.02.2022)
 - [Szyfowe prace, reż. Paweł Komorowski, 2000](#) (dostęp 28.02.2022)

13. Materiały z zasobów ORE

[Ile jest polszczyzny w języku polskim?](#) (dostęp 28.02.2022).

[Programy nauczania do szkoły podstawowej \(j. polski, geografia, historia, matematyka\)](#) (dostęp 28.02.2022).

Renata Flis – nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, oligofrenopedagog, trener w biznesie i oświacie, coach. Wieloletni doradca metodyczny ds. kształcenia integracyjnego w Krakowie. Współautor koncepcji wspomagania rozwoju szkół w Gminie Miejskiej Kraków. Autor interdyscyplinarnych projektów edukacyjnych realizowanych przez nauczycieli z przedszkoli i szkół w Krakowie oraz wielu książek i publikacji. Stale współpracująca z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, autor wielu publikacji, scenariuszy projektów edukacyjnych oraz twórca narzędzi pomiaru dydaktycznego. Odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej, otrzymała nagrodę Ministra Edukacji II stopnia, wielokrotnie nagrody Prezydenta Miasta Krakowa. Za wieloletnią działalność dla dobra dzieci z niepełnosprawnościami oraz aktywność na rzecz ich dobra została odznaczona odznaką „Przyjaciel Dziecka”. Obecnie pracuje w Specjalistycznej Poradni Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Krakowie jako organizator i konsultant w obszarze wspomagania rozwoju szkół.

Szymon Domański – nauczyciel mianowany. Od 2017 roku uczy dwóch języków obcych (angielskiego i rosyjskiego) w Szkole Podstawowej im. hr. Władysława Zamoyskiego nr 90 w Poznaniu. Nauczanie języka rosyjskiego wprowadził w formie zajęć dodatkowych we współpracy ze szkolnym Stowarzyszeniem 90-tka oraz w ramach poznańskiego programu profilaktycznego. Entuzjasta projektów mających na celu wspieranie wszystkich uczniów w osiąganiu sukcesów dydaktycznych. W 2018 roku współtworzył projekt „WspieraMY” mający na celu wyrównanie szans wśród uczniów z problemami, a także uczenie języków obcych ciekawymi, kreatywnymi metodami prowadzącymi do zwiększenia indywidualizacji nauczania, a w konsekwencji do wzrostu autonomii ucznia. W roku szkolnym 2019/2020 koordynował z ramienia szkoły XI edycję ogólnopolskiego projektu „Szkoły otwartej na wielokulturowość”. Działania podejmowane w ramach projektu pozwoliły na stworzenie przyjaznej i otwartej przestrzeni dla wszystkich: uczniów, rodziców i nauczycieli.